

DAGBOEK TE GENT IN 1944
BIJGEHOUDEN DOOR RAOUL VAN CAENEGEM
Deel 2. Mei 1944

R. van Caeneghem

Vrij rustig begin van de maand

Maandag 1 mei. 's Morgens tweemaal alerte. 's Namiddag hevig luchtgevecht boven de stad, overal vielen kogels en schrapnels. Enige mensen gekwetst en één gedood. Dezen nacht zware luchtgevechten boven de stad, een Engels tweemotorig toestel werd in brand geschoten en viel langs de Gasmeterlaan dichtbij de gasketels. De stad ligt bezaaid met briefjes met een lengte van 26 cm. Wat dit te beduiden heeft? Er bestaan wel een tiental interpretaties over, o.a. dat ze dienen om in de straal van de schijnwerpers te flikkeren als 't metaal van de machines. Overdag hadden meermaals discussies plaats of we nu in alerte of niet waren, stel u voor! Dinsdag 2 mei. Rustige dag. Veel gebabel over invasie en bombardementen, als altijd!

Woensdag 3 mei. We vernemen dat gisteren de stad Mechelen gebombardeerd werd. Er zijn meer dan 300 doden! Zoals reeds gemeld, veroorzaakte een vroegere bomaanval op deze stad meer dan 100 slachtoffers. Verder werden gisteren gebombardeerd: de hoofdstad Brussel, Charleroi, Genappe, Luik, La Louvière, Quaregnon, Quiévrain. Wie zal vandaag den tol betalen? Naar de Engelse radio weet te melden heeft Spanje onder Engelse druk en bedreiging alle betrekkingen met Duitsland afgebroken. Immers, Spanje was het enige niet bezette land dat met Duitsland sympathiseerde. De Duitse radiopost zegt alleen dat Spanje zijn Wolfram-leveringen aan Duitsland stopzet. Dezen avond rond 10.30 u zijn op 't onverwachts Duitse soldaten de loopgracht komen bemannen, hebben mitrailleurs opgesteld en kanonnen. Allerlei instructies werden gegeven voor de verschillende mogelijkheden van een aanval. Vandaag aten wij onze laatste doos ananas op! Van 4 tot 7 mei bleef alles rustig. Geen alertes. Ook maandag 8 mei was een zeer rustige dag. Eén alerte. Brussel opnieuw gebombardeerd: station van Laken en brug over Kanaal van Willebroek vernield. Meer dan 100 doden. Dinsdag 9 mei. Eén alerte. Gans den morgen hingen kleine groepjes of afzonderlijk vliegende machines boven de stad. Veel strepen werden getrokken. Waarschijnlijk verkenner die fotografeerden. Heden morgen werd Luik gebombardeerd, veel schade.

10 tot 12 mei: zware bombardementen

Woensdag 10 mei, verjaardag van de invasie. Iedereen spreekt er nu over dat we reeds volle vier jaren in oorlog zijn. Vier jaren van onze schoonste die verbrod zijn en de ongelukken zijn nog niet gedaan. Wat zal de toekomst brengen? De gunstige tijd voor krijgsoperaties is er nu wel. We wachten af met ondragelijk spannend ongeduld. Wo und wann? De dag was kalm, twee alertes. 's Avonds geen optochten of feestelijkheden. Daarvoor zouden onze vrienden zorgen: 't zou vuurwerk zijn. Dien avond nog dacht ik: We mogen er ons in Gent ook eens aan verwachten. En waarlijk: om 23.30 u. huilden plots de sirenen akelig en luid. Pa en ma sprongen op en kwamen Luce en mij wakker maken, 't geen veel moeite kostte. Wij deden onzen mantel aan. Ik haalde de handdoeken om voor den mond te houden ten einde 't stof te beletten binnen te dringen in onzen ademhalingswegen en wij gingen op straat staan.

Afb. 1. Bombardementen tot op tientallen km. afstand zichtbaar
(foto collectie Georges Antheunis, Dienst Stadsarcheologie Gent).

In pal westelijke richting zagen we voortdurend een helle klaarte opflitsen van het bombardement op Kortrijk (afb. 1) en regelmatig hoorden we de doffe, korte kloppen van bommen of luchtafweergeschut. Langzaam versterkte 't gezoem der machines en plots – o verschrikking – plots stond alles in een helle, rode klaarte, huizen, mensen, bommen. De vrouwen krijsten: “Fusees, fusees”.

Men stormde naar den loopgracht. Onze familie stond dicht bijeen in den gracht even voorbij 't sashuisje te kijken. Ik zag zeer duidelijk vier grote fusees bijna recht boven onze hoofden hangen. 't Waren net grote lampen die een felle, rosse klaarte verspreidden, ze hingen zeer hoog, vielen langzaam, doofden uit, alles weer in 't donker dompelend. En dan gingen de poppen aan 't dansen. Had het rosse schijnsel der fusees reeds ontsteltenis verwekt nu was de paniek algemeen. De vrouwen uit de buurt uitten bij elke slag kreten van schrik. Ma en Luce, het moet gezegd, wisten zich hierin te bedwingen. De bommenwerpers donderden werkelijk boven ons, zo zwaar en dicht was 't geronk der motoren. De Duitse luchtafweer (DCA: Défence contres les Aéronefs) schoot. Ongeveer waar de fusees gevallen waren, zag ik rookschijnsels opflikkeren, gensters wegspringen, zeven tellen later een knal en nog later vormde zich op die plaats een wolkje. De wolkjes werden telkens weer rood beschenen door volgende DCA-obussen.

Tussenin vielen de bommen: een reeks hevige kloppen zeer snel achtereen gevolgd door één hevige scherpe knal. Wij stonden tegen de wand van de loopgracht geleund en, laten we 't maar bekennen, onze knieën knikten. Het was ook een verschrikkelijk iets. Langzaam verstilde 't lawaai. De knallen hielden op. Enkel nog licht gezoem. Pa klom uit de loopgracht, hij zag ver, in de richting van 't Champs de Manoeuvre (vandaag Dampoortparking) twee brandhaarden. Daar alles stil werd zette ik moeder een voetje en 't mens was eruit. Luce was er al uit geklommen. Die was midden 't bombardement naar huis moeten lopen, daar staat immers de w.c.! Nauwelijks waren we er allen uit of daar begon 't spelletje weer: lichtflakkeringen, slagen, knallen. Weer naar den gracht toe maar er niet in. Wachten. Gezoem. Kijken naar den brand. Niets meer. De sirenen blazen alerte voorbij. 't Leed was nog eens geleden. We gingen slapen doch lange tijd nog heb ik vliegers gehoord.

Donderdag 11 mei. Dezen morgen vernemen we dat Meirelbeke-station en 't Arsenaal gebombardeerd zijn voor de tweede maal. Er zou veel militaire schade zijn. Over 't getal doden weten we nog niets definitiefs. Om 13 u meldde radio Brussel dat Kortrijk weer hevig beschoten werd. Dat in een andere niet genoemde stad een groot aantal slachtoffers en dat in Gent al 29 doden binnengebracht zijn.

Was de morgen rustig, de avond was woelig. Alert! Ik tel 170 vliegtuigen die in oostelijke richting vliegen. Een tiental minuten later zware, doffe slagen uit die richting. Vele lichtere slagen volgen, ze bombarderen. Waar? Tien minuten later komen vliegtuigen terug uit oostelijke richting. Ik tel er 155. Weer alerte, vliegers in gering getal. Weer kloppen in de verte. Zo gaat het door tot

ong. 8.30 u. Pa is naar Meirelbeke geweest: de materiële schade is zeer aanzienlijk, hij schat ongeveer 500 huizen zwaar beschadigd. De spoorlijnen zijn op veel plaatsen gans vernield en door trechters onderbroken. Gelukkig maar dat de wijk ontruimd was! Het arsenaal is niet getroffen en de mensen beweren dat de Engelsen weer zullen keren tot het ook kapot is. Afwachten! 't Zal toch voor dezen nacht niet zijn, dachten we. Maar om 23.50 gilden plots weer de sirenen over de stad. Mantels aan, naar beneden. Op straat zagen we voortdurend licht opflikkeren in noordoostelijke richting (afb. 2). Later in richting

Afb. 2. Brandbommen in de nacht (collectie Georges Antheunis)

zuidoost en oost. Het was net lijk den dag tevoren de klaarte van 't bombarderen van Kortrijk (zie vorige dag). Voortdurend zoemden vliegtuigen boven, we verwachtten elk ogenblik het rosse licht van de fusees te zullen zien. Pa meende te horen dat de vliegtuigen boven Gent Zeehaven vlogen. We hadden schrik. Doch niets gebeurde en het angstig wachten duurde maar. Daarop kwamen zware eskaders overvliegen, dan weer lichtere, tenslotte werd het stil. Onverwachts toch zinderden de sirenen alarm af. Met een zucht van verlichting gingen we weer slapen. Het was 0.50 u.

Vrijdag 12 mei. Een viertal alertes hebben den dag wat opgevrolijkt. We vernemen dat de slagen die we gisteren in den avond waarnamen, afkomstig wa-

ren uit het bombarderen van Lokeren en van Brussel. In Lokeren werden hele straten weggeveegd. Over de doden weet men niets. In Brussel is de materiële schade zeer aanzienlijk. Door de ontruiming is het dodental slechts 40. Aantal doden bleek reeds gestegen tot 67 's middags. Vanavond kregen we bezoek van nonkel Jef Claessens, die de manier van de Engelsen laakte: om een spoorlijn te vernietigen hebben zij tientallen huizen vernield.

School dicht

Vanavond hebben we thuis volgende beslissing getroffen inzake bombardementen. Zo 't 's nachts alarm is, gaan Ma en Luce naar de schuilbunker van den Baudeloo-hof (afb. 3). Pa en ik blijven hier tot ze fusées smijten, dan gaan wij de vrouwen vervoegen. Zoo de fusées echter duidelijk ver van ons vallen, blijven we in den loopgracht. Met dat al ga ik vandaag eens om 9 u. slapen en ik ben overtuigd dat het in één trek tot morgenvroeg zal zijn. Pa niet, maar die is soms wat pessimist, ziet u! Hij kreeg gelijk: om 0.10 u. alerte. Veel vliegers. Bliksems in de verte. Om 0.40. alerte af. Slaap wel.

Afb. 3. Van de schuilbunker in de Baudelohof zijn geen afbeeldingen beschikbaar. Het was er een van hetzelfde type als de hier gereproduceerde bunker op het Fratersplein (Foto en inlichtingen verstrekt door Georges Antheunis).

Zaterdag 13 mei. Op school werd er al langer gevraagd om te sluiten. Er wordt veel over gebabbeld. De kranten schrijven erover. De grootste verrassing kwam nu: een kaart werd binnen gegeven in de klas: ‘Tot nader bevel worden de leergangen geschorst. De leerlingen krijgen werk voor vier weken, elken zaterdag één deel in te brengen. De meesten waren blij, toch kan dit onze studies sterk schaden.

Soms lekker voedsel tussendoor

Dezen namiddag zijn we naar den buiten geweest, pa en ik. De buit: bij Morel 1 brood (20 fr.); 600 gr. boter (50 fr.); Bij Vos: 20 eiers (100 fr.); 1 liter melk (0 fr.) en afspraak; bij Valère: 1 liter melk en afspraak eetmaal zondag; bij Achilles: 1 zak gras afspraak eetmaal donderdag. We eten tegenwoordig goed. Ma zegt: “Als ‘t op is hebben we er deugd van, valt er een bom op ‘t is al weg!”

Paniek op De Pinte: bevel van de gemeente dat allen in een kring van 500 m. rond het station elders moeten slapen. Overall langs de baan ziet men mensen die autostop doen, zozeer zijn alle treinen afgeschaft. Men vertelt dat de mannen van de witte brigade zijn opgeroepen om actieven dienst te gaan doen. Allen die bij burgers schuilden zijn plots weggetrokken. Men fluistert over mogelijke operaties op 16 mei (praatjes!?).

Een officieel Duits legercommuniqué meldt vandaag o.a. ‘t volgende. De aanhoudende aanvallen van de Angelsaksische luchtmacht op de bezette westelijke gebieden kunnen als voorbereidingen voor een invasie aangezien worden. Dat zegt toch al iets. Dezen nacht – o geluk! – hebben we aan één trok rustig door geslapen. Was het maar altijd zo.

Zondag 14 mei. Zeer rustige dag: ‘t is immers overtrokken weer. Wij hebben geen vlieger horen ronken. Vanavond hebben we de verschillende pakken gereedgemaakt om naar zus Mimi, Bommama, tante Céline en nonkel Jules te doen. Zo we dezen nacht nog gespaard blijven, dan zijn we erdoor. Morgenavond is ‘t bijzonderste aan kleren en eten weggebracht. De nacht was rustig. Maandag 15 mei. Gans den dag heb ik eten en kleren gedragen naar alle kanten. ‘t Weer was nat: een half uur regenen, een half uur zonneschijn en warmte. Twee alertes. Moe als ik was ben ik zeer snel ingeslapen en sliep in één trek tot twintig voor twaalf: alerte. De burens en Luce en Ma naar Baudeloo, wij hier. Lichtjes zoemen. Alerte af: ‘t is 11.55u. Wij gaan seffens weer slapen, 5 minuten later komen ook de vrouwen naar boven. Nu ineens tot morgenvroeg en: ‘de bange nacht is weeral om’.

Afb. 4. De in 1940 vernietigde Damboortbrug lag nog in het water, maar kreeg snel het gezelschap van een houten noodbrug (foto juli 1940, Stedelijke Commissie voor Stedenschoon, bewaard in het Gentse stadsarchief, SAG_SCMS_FO_0718). De opgeblazen strategische bruggen werden onmiddellijk vervangen door noodbruggen en ze werden in 1944 dag en nacht bewaakt.

Dinsdag en woensdag 16 en 17 mei: eentonige triestig-grijze, saaie dagen.
 Donderdag 18 mei. Van dezen morgen zijn de Duitsers weer in de loopgracht gekomen, redelijk talrijk. Alle bruggen worden bewaakt door drie man (afb. 4). De kanonnen zijn opgesteld. Een officier hield inspectie. Om 9.15 u. was de oefening ten einde. Pa, ma en ik zijn te voet naar Deurle gegaan, hebben er varkens-kermis gevierd en zijn moe thuis geland. 't Weer was zeer zot. Geen alertes in de stad. 't Zal zeker een rustige nacht zijn, denk ik. Dat was het ook.
 Vrijdag 19 mei. Mooi zonnig weertje. Tegen den avond een alerte van 10 minuten. Rustige nacht. Rond 1 u. vloog een machine rakelings over de huizen terwijl alles hel verlicht werd. Daarna reden de pompiers talrijk rond. Wat was er gebeurd?

Zondag 21 mei. Met goed weer te voet opgetrokken naar Valère, alwaar een echt feestmaal was aangericht. Interessant kan de menu wel blijken. 1. Vette groentesoep met balletjes. 2. Patatten - vette saus - spinazie - koteletten van varken (twee tot drie per man). 3. Saucissen en rabarber-compote met krieken sap. 4. Gateau met gesteriliseerde kriekjes. 5. Witte boterhammetjes. 6. Cakes (zeer fijn). Weergekeerd met de trein (slechts 40 minuten retard, o wonder!) onder de regen. Dat stomme weer schijnt de invasie uit te stellen!

Maandag 22 mei. Veel, veel huiswerk en les. Vandaag heb ik gewerkt van

8.45u. tot 11.45 en 2u. tot 6u. en 7u. tot 8.45. 't Is zeer lastig: allemaal vertalingen van nog niet geziene stukken uit Homeros en Ilias! Liever gewoon school, hoor!

Het weer is koud en mistig. Slechts zelden laat de zon zich zien. Rond den avond heb ik een 5tal vliegers voortdurend over de stad zien cirkelen. Natuurlijk weer rustige nacht. Overdag vier alertes gehad.

Dinsdag 23 mei. Weerom datzelfde nevelig overtrokken, koude weer. Dat is nu al meer dan acht dagen. Iedereen vindt het uiterst vervelend. Wanneer wordt het eindelijk 'ns goed weer zodat de operaties kunnen beginnen!?! Spijtig genoeg kan het niet tot regenen komen, het akkerland heeft vocht nodig. Brood is er tekort in de stad. De mensen schuiven aan voor de bakkerijen. Rond 10u. zijn die winkels reeds gesloten en kan men met de zegels in de hand niets van brood bekomen (afb. 5). Verkoop van meel met zegels is reeds lang gedaan: streng verboden. Kardinaal Van Roey heeft een brief geschreven die in de kerken werd afgelezen: op strenge wijze hekelt hij de luchtaanvallen. Rond den avond breekt een warme zon door. Zou een periode goed weer aanbreken: Spero! Met drie alertes kwamen we er vandaag van af (gemiddeld 20 min. elk). Ik werk tot 0.10u. en alles is rustig.

Afb. 5. Alle levensnoodzakelijke materialen 'waren op de bon'. Men kon ze slechts verkrijgen via een karig toegemeten en strikt toegepast systeem van brood-, kolen- en andere bonnen: de rantsoenzegels (zie een artikel hierover in GT jg. 2010 nr. 4). Kort na de oorlog hield de schaarste aan en bleven de zegels in voege, in andere landen o.m. Engeland, veel langer.

Steeds opnieuw bomalarm

Woensdag 24 mei. 't Weer is mooi, 't schijnt een goeie periode te willen worden en als 't zo is, dan zal 't met de lieve nachtrust rap gedaan zijn. En inderdaad 40 min. na middernacht loeien de sirenes. De machines zoemden sterk boven ons hoofd doch toen we buitenkwamen was niets meer te horen, maar des te meer te zien. In de richting van Antwerpen zagen we geweldig geflits, veel heftiger dan bij de bombardementen op Kortrijk (10 mei) of Leuven (11 mei). Daarbij zagen we duidelijk de rode schijnsels van schijnwerpers en zelfs iets dat op fusees leek, heel in de verte. Gelukkig bleef het erbij en om 1 u. alarm af! Nog 10 minuten blijven we staan toezien naar het 'bliksemen' dat nu ook in NNO richting begint. Nauwelijks 10 min. liggen we te bed en 't is opnieuw alarm (1u.10). Weer op straat. Lichtflitsen in pal noordelijke richting. Veel geronk, anders niets. Om 1u.40 is alles voorbij. Slaap wel!

Donderdag 25 mei. 's Morgens begint de dag goed: om 7.40 u. reeds alerte. 't Zal zeker de laatste niet zijn! Tweede alerte om 10 u. Er wordt geweldig gemitrailleerd. Luce beweert bommen te hebben 'zien' vallen op Sint-Pieters (hum!). Om 11.15 u. alerte af. Om 12 u. derde alerte, duurde 20 min. In den namiddag overtrekt het weer, 't ziet er slecht uit. Zal er dan nooit een periode van echt goed weer komen? Vandaag was er praktisch geen gas. Voor 't eerst hebben we het eten gewarmd op het petrool-vuurtje. Zo keren we na hypermodernisatie tot de zeden onzer voorouders terug.

Vrijdag 26 mei. Mistig weer. Geen alertes. Rustig, volkomen.

Zaterdag 27 mei. Eindelijk mooi weer, barometer op 'Beau Temps'. Laat ze maar komen! Warme zonnige dag met ongeveer vier alertes. Formidabele formaties hebben we horen overvliegen in den namiddag. Iedereen verwacht voor dezen nacht alerte op zijn minst en iedereen kreeg gelijk. Om 1.40 alerte. Ontzaglijke formaties moeten overgevlogen zijn. Het gedommel was zo sterk dat men zich in een fabriek midden draaiende machines kon wanen. Rond 2.10 zagen we (pa en ik, ma en Luce waren naar Baudeloo) iets dat sterk op fusees leek in de verte. Daarna verscheen in de lucht een langwerpige rozige schijnsel en daarop begonnen de lichtflitsen (afb. 6). De richting was oost-zuidoost. Om 2.20 alerte af. Lang nog, tot 4.30u, hoorde men het zware dommelen der vliegmachines.

28 mei. Sinksen. Zalige hoogdag hebben we ons vannacht reeds gewenst. Het weer is zeer warm. Om 12 u. hadden we reeds het derde alarm tot 1.15 u. In 'Volk en Staat' (Duitsgezind blad) las ik dat alle militaire deskundigen denken dat de Sinksendagen bijzonder geschikt zijn voor landingen. Afwachten. Ik

Afb. 6. FLAK-zoeklicht
(collectie Antheunis).
FLAK: Afkorting voor Flug- of
Fliegerabwehrkanone,
het Duitse luchtafweergeschut
tijdens WO. II.
In het Frans: DCA (Défence
contre les aéronefs).

hang tussen hoop en vrees. De zwakke flitsen van dezen nacht waren afkomstig van het bombardement op Aachen. Dit werd door Engelse area-bombing ('tapijt bombardement') formaties uitgevoerd. Op deze Sinksenzondag hebben we zo zeven alertes overdag en een in den nacht gehoord. Dit is wel een record. De nacht was tegen alle verwachting buitengewoon rustig.

29 mei. Met vijf alertekes komen we er voor die helen dag weer van af. Rustige nacht? 'k Ben benieuwd. Overdag kijkt men nauwelijks eens op als 't alerte is en men vergenoegt zich met een "t Is alerte" - "t Is gedaan" en dan nog met een verveeld glimlachje van 'ze doen weer eens gek'. Terwijl 's nachts! De nacht nu was zeer rustig.

Dinsdag 30 mei. Schoon weer te koop maar geen invasie. Rustige dag en nacht op een stel alertes na.

Maar... er bestaat ook nog zoiets als donder

Woensdag 31 mei. Laatste dag van de maand waarop zoveel hoop werd gezet. Het weer is overtrokken. De Pinksterdagen hadden velen als een mogelijk invasietijdstip aangezien. Nu komt als 't ware een teleurstelling die zelfs velen doet wanhopen of de invasie wel komt. Hierin zijn de meningen zeer verschillend. De meesten durven niet affirmatief zijn voor 't een noch voor 't ander. Vanmorgen lange alerte. Toen er veel vliegers boven ons hingen, hoorden we plots zwaar gedommel als van bommen nogal in de verte. Iedereen stond te luisteren en sommigen meenden mitraillevuur te vernemen in het kortere knetteren. Doch het bombardement kwam met zo'n regelmatige tussenpozen en ging zelfs erg door toen geen vliegers meer te horen waren zodat men zich eindelijk begon te herinneren dat ook wel iets anders zo'n lawaai kan maken en wel de zogenaamde donder. Inderdaad dit 'heerschap' maakte ons zo bang en bracht na weken wat goeie regen. Slaap wel, slaap wel.

Met bijzondere dank aan Georges Antheunis.